

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Jaanis Väinaste

MAKSUDE TASUMIST MÕJUTAVAD TEGURID KASUTATUD
AUTODE MÜÜGI NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:

Kerly Randlane, MPA

Tallinn 2014

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2014
Töö pealkiri: Maksude tasumist mõjutavad tegurid kasutatud autode müügi näitel	
Töö pealkiri võõrkeeles: Factors influencing the payment of taxes, based on the example of selling used cars	
Töö autor: Jaanis Väinaste	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
Allkiri:	
Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 43 leheküljest (sh ühest lisast). Töös on kasutatud 32 allikat, millele on tekstis viidatud. Lõputöö eesmärk on analüüsida maksude tasumist mõjutavaid tegureid kasutatud autode müügi näitel. Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded: 1. Antakse ülevaade maksukuulekuse mõistest ja olemusest. 2. Antakse ülevaade maksude hoidumisest. 3. Analüüsitakse peamiseid maksualaseid probleeme kasutatud autode müügis. 4. Antakse ülevaade maksuhalduri ennetamisviisidest antud sektoris. Lõputöö raames selgus, et maksukuulekuse all peetakse silmas maksumaksjate käitumist. Üheks suurimaks põhjuseks, miks välditakse maksude tasumist, on ühiskonnas väljakujunenud hoiakud ja suhtumised. Peamised maksualased probleemid kasutatud autode müügis on asjaolud, et füüsilised isikud müüvad ettevõtluse raames isiklikustarbes olevaid sõiduaautosid. Lisaks organiseeritakse autode müük fiktiivseks komisjonimüügiks ning kasutatakse varifirmasid autode soetamiseks, mis vähendab oluliselt riigi maksutululu.	
Võtmesõnad: maksukuulekus, maksudest hoidumine, auto müük, ennetamine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: tax compliance, tax avoidance, selling used cars, prevention	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Kerly Randlane	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. MAKSUKUULEKUS JA SELLE MÕJUTAJAD	5
1.1. Maksukuulekuse mõiste ja olemus	5
1.2. Maksudest hoidumine	11
2. MAKSUKUULEKUS KASUTATUD AUTODE MÜÜMISEL	18
2.1. Peamised maksualased probleemid kasutatud autode müügil	18
2.2. Maksuhalduri tegevused antud sektori korrastamiseks	24
KOKKUVÕTE	31
SUMMARY	33
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	34
LISA. INTERVJUU MAKSU-JA TOLLIAMETI KONTROLLOSAKONNA II KONTROLLITALITUSE JUHTIVREVIDENDIGA	37

SISSEJUHATUS

Maksud on peamised vahendid, millega riik kogub enda eelarvesse tulusid. Riigi eelarve täitmisel on need abivahendid, millega on võimalik reguleerida ja turgutada riigi majandussektorit. Igale riigile on väga tähtis, et maksud laekuksid võimalikult suures ulatuses ning õigeaegselt. Sellest tulenevalt mängib väga suurt rolli maksumaksjate maksude tasumise valmidus. Eestis on võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega küllaltki ettevõttesõbralik maksusüsteem, kuid ikkagi tekivad maksuaugud. Nii näiteks jääb Riigile kasutatud autode müügisektoris saamata igal aastal maksutulu. Kasutatud autode müügisektorit on vaja korrastada, kuna see mõjub halvasti nii ausale konkurentsile kui ka riigieelarve tulubaasile.

Teema on aktuaalne sellepärast, et probleemide lahendamiseks on erinevad ametkonnad hakanud koostööd tegema, eesmärgiga muuta kasutatud autode müügiturg maksukuulekamaks ning tagada aus konkurents.

Lõputöö teema valiku põhjuseks oli autori huvi teema vastu ning probleemide suurenemine kasutatud autode müügisektoris.

Teema on uudne, sest autorile teadaolevalt ei ole antud teemal lõputööd kirjutatud. Töö lisaväärtus seisneb selles, et autor osales vaatlustel, kus nägi automüügi platside olukorda.

Antud töö probleemiks on see, et maksumaksjad üritavad maksudest kõrvale hoiduda nii seaduslikult kui ka ebaseaduslikult. Kasutatud autode müügisektoris jääb riigile saamata maksutulu. Selle jaoks, et üritada parandada maksukuulekust, tuleks selgeks teha selle tegevusala peamised probleemid.

Lõputöö eesmärk on analüüsida maksude tasumist mõjutavaid tegureid kasutatud autode müügi näitel. Eesmärgi saavutamiseks on püstitanud järgmised uurimisülesanded:

1. Antakse ülevaade maksukuulekuse mõistest ja olemusest.
2. Antakse ülevaade maksude hoidumisest.
3. Analüüsitakse peamiseid maksualaseid probleeme kasutatud autode müügis.
4. Antakse ülevaade maksuhalduri ennetamisviisidest antud sektoris.

Lõputöö läbiviimisel kasutati kvalitatiivset uurimismetoodikat ning andmete kogumisel vaatlust ja intervjuud. Töös analüüsitakse eesti- ja võõrkeelseid teoreetilisi teadusallikaid ning kogutud informatsiooni alusel tehakse järeldusi.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis mõlemad jagunevad omakorda kaheks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade maksukuulekusest, mõistest ning olemusest. Lisas tuuakse välja asjaolud, mis faktorid mõjutavad maksukuulekust. Teises alapeatükis keskendutakse maksumaksjate maksudest hoidumisele. Tuuakse välja näited, kuidas välditakse maksude tasumist.

Teises peatükis analüüsitakse kasutatud autode müügist tulenevaid probleeme ning kuidas saaks antud probleeme lahendada või ennetada. Esimeses alapeatükis analüüsitakse kasutatud autode müügi seonduvaid maksuprobleeme. Teises alapeatükis tuuakse välja maksuhalduri tegevused, kuidas püütakse antud valdkond maksukuulekamaks muuta.

Töös kasutatakse allikatena erialakirjandust, teadusartikleid, kohtulahendeid ning teisi relevantseid allikaid.

1. MAKSUKUULEKUS JA SELLE MÕJUTAJAD

1.1. Maksukuulekuse mõiste ja olemus

Tänapäeva ühiskonnas on tekkinud aktuaalne küsimus, mis kätkeb endas maksude maksmist või mittemaksmist. Iga riigi jaoks on oluline, et maksud laekuksid õiges koguses ning õigeaegselt, kuid tihtipeale jäävad need tingimused täitmata. Selleks, et maksude laekumine toimuks tõrgeteta, peab maksukuulekus olema heal tasemel.

Maks on seadusega või seaduse alusel valla-või linnavolikogu määrusega riigi või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslik ülesannete täitmiseks või selleks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud ühekordne või perioodiline rahaline kohustus, mis kuulub täitmisele seaduse või määrusega ettenähtud korras, suuruses ja tähtaegadel ning millel puudub otsene vastutasu maksumaksjate jaoks.¹

Paljud inimesed panustavad oma kodanikukohustusest riigieelarvesse ning on teadlikud, milliseid avalikke hüvesid nad selle eest saavad. Sellele vaatamata on inimeste suhtumine maksudesse negatiivne. Maksud on inimeste jaoks isikliku vabaduse kaotus, kuna nad ei saa ise otsustada, kuhu nad oma teenitud raha investeerivad.²

Maksud on alati rahalised kohustused, mida ei saa asendada mitterahalise sooritusega (üldkasulik töö, kaitsevæteenistuse kohustus jne). Maksukohustus tekib alati vahetult seaduse või volikogu määruse alusel. See tunnus viitab maksukohustuse avalik-õiguslikule iseloomule. Maksukohustuse realiseerimiseks ei ole vaja kohustatud isiku nõusolekut. Maksuõiguse suhe on alluvussuhe. Erinevate maksude määramine ning ka sissenõudmine toimub haldusmenetluses. Riik võib avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks vajaliku rahasumma koguda ka teenuste osutamise või investeerimise kaudu. Sellisel juhul tekib poolte vahel lepinguline suhe, mida ei

¹Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 57, 258 ... RT I 2012, §2.

²Kirchler, E., *The Economic Psychology of Tax Behaviour* (Cambridge University Press, 2007), p 42.

saa alluvuse korras kehtestada ega täita. Maksudel võivad olla regulatiivsed eesmärgid, kuid maks ei tohi muutuda karistuseks.³

OECD mudellepingu järgi on maksukuulekus maksumaksjate käitumine, mille kohaselt maksumaksjad järgivad oma riigi maksuseaduseid ning -määruseid, deklareerivad oma tulu ja maksavad tasumisele kuuluvaid makse õigeaegselt⁴.

Samuti peetakse maksukuulekuse all silmas individuaalset leidlikkust maksta makse minimaalselt. Maksudest saab kõrval hoiduda seaduse piires. Maksukohuslasel on maksudest võimalik kõrvale hoida seaduslikul viisil kasutades ära maksuseadustes olevaid auke või maksuparadiise, sest niimoodi käitudes on juriidiliselt kõik korrektne. Makroökonomiliselt mõjub aga nii seaduslik kui ka ebaseaduslik maksudest kõrvalehoidmine negatiivselt riigieelarvele.⁵ Sellest tulenevalt peab riik osutama suurt tähelepanu nn JOKK tehingute võimaluste vähendamisele ning selle kaudu püüdma maksukuulekuse taset tõsta.

Maksukuulekus ning üldine teadmine maksudest on omavahel väga tihedalt seotud. Vähene teadmine maksudest võib viia olukorrani, kus teatud situatsioonis võtavad inimesed vähem maksuriske. See on tingitud teadmatusest, mis selline tegevus võib kaasa tuua. Tihedad auditeerimised ning erinevad sanktsioonid võivad tõsta maksumaksjate ausat käitumist.⁶

Maksukuulekuse võib jagada kaheks suureks kategooriaks:

1. administratiivne maksukuulekus;
2. tehniline maksukuulekus.⁷

Administratiivse maksukuulekuse hulka kuulub maksumaksja kohustus jälgida vastavate haldusaktide sätteid, mis kohustavad maksumaksjaid õigeaegselt esitama aruandeid ning tasuma makse.⁸

Maksukorralduse seaduse (edaspidi MKS) §-des 56, 57 ja 58 on sätestatud

³Lehis, L., Maksuõigus, 3 trükk (Tallinn: Juura, 2012), lk 149-150.

⁴OECD International Tax Terms, <www.oecd.org/dataoecd/17/21/33967016.pdf> (20.03.2014).

⁵Lillemets, K., „Maksumoraal maksukuulekuse mõjutajana“, Riigikogu Toimetised (2007), nr 16.

⁶Kirchler, E., The Economic Psychology of Tax Behaviour (Cambridge University Press, 2007), p 37.

⁷OECD (1999). Compliance Measurement. Practice Note.

<http://www.oecd.org/dataoecd/36/1/1908448.pdf> (10.01.2014).

⁸*Ibid.*

maksumaksja kohustused maksuhalduri ees. Maksumaksja on kohustatud maksuhaldurile teada andma maksumaksjale kõik teadaolevad asjaolud, mis võivad omada maksustamise seisukohast tähendust.

Maksumaksja peab arvestust maksustamise seisukohast tähendust omavate asjaolude kohta, annab seletusi, esitab deklaratsioone ja muid tõendeid ning säilitab neid seadusega ettenähtud tähtaja jooksul. Maksumaksjal on kohustus pidada raamatupidamisarvestust raamatupidamise seaduses sätestatud juhtudel. Lisaks, kui seadus ei sätesta teist tähtaega, on maksukohuslane kohustatud säilitama tehingute ja väljamaksetega seotud ning muid maksustamise seisukohast tähendust omavaid dokumente vähemalt seitsme aasta jooksul peale dokumendi koostamist või saamist, toimiku või dokumentide kogumiku puhul viimase sissekande tegemisele järgneva aasta 1. jaanuarist arvates.

Tehnilise maksukuulekuse hulka kuuluvad eelkõige asjaolud, et maksud tuleb arvutada korrektselt arvestades kehtivad õigusakte⁹. Sellest saab järeldada, et maksukuulekus sõltub eelkõige indiviidist ning tema eesmärkidest. Kui indiviidi eesmärgiks on kodanikukohustuse täitmine, siis ta ei üritagi oma maksukohustusi moodi vähendada. Erinevad maksuseadused võimaldavad maksumaksjatel kehtivaid seaduseid järgides tasuda riigile vähem makse kui tegelikult oleks võimalik tasuda.

Maksukuulekust on vaja hinnata, et maksuhaldurid saaksid oma ressursse võimalikult optimaalselt kasutada. Lisaks on neile tähtis koguda makse vastavalt maksuseadustele. Selle jaoks, et muuta maksuhalduri tööd efektiivsemaks, on vaja kindlaks määrata tegevusalad, kus maksukuulekus on madal. Tegevusalade kindlakstegemise järel on vaja välja mõelda strateegia, kuidas probleemse tegevusala näitel maksukuulekust parandada.¹⁰

Maksukuulekusega seotud probleemid on sama vanad kui maksud ise. Madala maksukuulekuse (*noncompliance*) mõistmine, selle tegurite väljaselgitamine ning viiside leidmine maksukuulekuse taseme tõstmiseks on tähtis kõikidele riikidele üle

⁹OECD (1999). Compliance Measurement. Practice Note. www.oecd.org/dataoecd/36/1/1908448.pdf (10.01.2014).

¹⁰*Ibid.*

kogu maailma.¹¹

Maksuhalduri ülesandeks on maksukuulekuse tagamine ühiskonnas¹². MTA teeb iga-aastaseid prognoose ning selgitab välja probleemseid valdkondi, millele hakatakse tuleval perioodil rohkem tähelepanu pöörama. Oluline on kindlaks teha, miks just nendes valdkondades on maksukuulekus madalam võrreldes teiste valdkondadega. Lisaks on vaja eraldi uurida ning välja selgitada, mis mõjutavad maksukuulekust ehk maksumaksjate maksude tasumise käitumist.

Maksukuulekust mõjutavad tegurid võivad olla:

1. poliitilised tegurid;
2. psühholoogilised tegurid;
3. maksuhalduri ja maksumaksja vaheline koostoimimine;
4. maksumaksja otsustusprotsessi mõjutavad tegurid;
5. ettevõtlusvorm.¹³

Poliitilisteks teguriteks on eelkõige valitsuse eesmärgid ning prioriteedid nii fiskaalkui ka maksupoliitikas. Iga riigi põhiülesanne on tagada oma kodanikele jätkusuutlik riik. Seetõttu on eriti oluline, et riigi eelarvepoliitika kataks kõik võimalikud riigikulud ning ei tekiks võimalikku eelarvedefitsiiti. Maksud on riigi üheks peamiseks tuluallikaks, mis teeb maksupoliitika lahutamatuks osaks eelarvepoliitikast. Eelarve defitsiidi ohu korral on riigil võimalus oma maksupoliitikat muuta. Seda eelkõige maksumäärade ning maksuseaduste muutmisega, mis oluliselt mõjutavad maksumaksjate käitumist.

Psühholoogilisteks teguriteks on eelkõige inimese valmisolek makse tasuda ehk tema sisemine motivatsioon. See sõltub eelkõige isiku arusaamast, moraaliprintsiipidest ja väärtustest, maksu õiglusest, usaldusest riigi vastu, maksutulude kasutamise teadlikkusest, riigi maksusüsteemist, maksupoliitikast, õiguskeskkonnast, halduspoliitikast, isiku individuaalsetest ja kultuurilistest omadustest. Silmas tuleb pidada ka inimese moraalsete väärtuste kujunemise aluseks olevaid

¹¹Andreoni, J., Erard, B., Feinstein, J. „Tax Compliance“ , Journal of Economic Literature, Vol.36, No.2., p 818-860. p 818.

¹² Hinno, G., „Maksudeklaratsioonide tähtaegse esitamise kohustuse täitmise mõjutamine Maksu- ja Tolliameti näitel“, magistritöö, Tartu Ülikool, Majandusteaduskond, 2013 lk 16.

¹³Kirchler, E., The Economic Psychology of Tax Behaviour (Cambridge University Press, 2007), p 37.

bioloogiliselt päritud ja sotsiaalselt õpitud norme¹⁴.

Maksuhalduri ja maksumaksja koostöö on väga oluline faktor maksukuulekuse kujundamiseks. Koostöö peab hakkama juba siis, kui on tekkinud arusaamatus mingis küsimuses. Maksuhaldur peab suhtuma maksumaksjasse hästi, sest see kujundab omakorda maksumaksjate suhtumist riiki. Seejuures Maksuhaldur ei tohi koormata ettevõtjaid üleliigselt. MKS § 10 lõige 1 kohaselt viib maksuhaldur menetluse läbi võimalikult lihtsalt, kiirelt ja efektiivselt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebamugavusi, järgides sealjuures haldusmenetluse üldpõhimõtteid ja tagades menetlusosaliste õiguste kaitse.

Karmimad karistused või trahvid võivad langetada maksumaksjate arvu, kelle arust on maksuhalduri petmine risk, mida tasub proovida¹⁵. Maksumaksjate otsustusprotsess on sellisel juhul eelkõige tingitud hirmust, et maksuhalduri korralduse eiramisel tehakse maksumaksjale trahvi või määratakse sunniraha korralduse täitmata jätmise eest.

Ettevõtlusvorm on üks oluline tegur maksumaksja maksukuulekuses. Äriseadustiku kohaselt (edaspidi ÄS) on ettevõtlusvormid täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu ning füüsilisest isikust ettevõtja¹⁶. Eesti ettevõtlusmaastikul on kõige enam levinud ettevõtlusvorm osaühing ja ka füüsilisest isikust ettevõtja. Eesti tulumaksusüsteem on ainulaadne, kuna puudub klassikaline ettevõtte tulumaks. Tulumaksuseaduse (edaspidi TuMS) § 18 lg 1 järgi maksustatakse tulumaksuga kõik dividendid ja muud kasumieraldised¹⁷.

Maksukuulekust saab jagada kaheks ka selle saavutamise viisi järgi: sunnitud (*enforcement compliance*) ning vabatahlik maksukuulekus (*voluntary compliance*).¹⁸

Sunnitud maksukuulekuse all võib silmas pidada maksumaksjate kontrolli nii maksuhalduri kui ka audiitorite poolt. Maksumaksjate kontrolli raames kontrollivad

¹⁴Lillemets, K., „Maksumoraal maksukäitumise kujundajana ja selle peamised isikupõhised mõjutegurid“, Riigikogu Toimetised (2009), nr 20.

¹⁵Mesca, S.L., „The Dynamics of Tax Compliance“, Procedia-Social and Behavioral Sciences 92 (2013), p 535-539. P 536.

¹⁶Äriseadustik, 28.05.1996, jõustunud 08.06.1996, RT I 40 773... RT I 22.12.2013.

¹⁷Tulumaksuseadus, 15.12.1999, jõustunud 01.01.2000 RT I 1999, 101, 903... RT I, 29.03.2012.

¹⁸Lillemets, K., „Maksumoraal maksukäitumise kujundajana ja selle peamised isikupõhised mõjutegurid“, Riigikogu Toimetised (2009), nr 20.

maksuhaldur ja audiitorid, kas maksumaksjate tegevus on seaduslik ning kas maksud on õigesti deklareeritud ning tasutud. Rikkumise tuvastamisel järgneb maksumaksjale karistuse määramine olenevalt sellest kui suure rikkumisega on tegemist. On ebaselge, kas maksumaksjad õpivad sellest, kui nad pääsevad suuremast karistusest või mitte, sest kontrolli tulemusel ei avastata kõiki rikkumisi¹⁹. Sellisest sunnitud maksukuulekusest on kasu vaid sel juhul, kui kontrolli võetakse suurema õppetunnina kui seda, et rikkumise korral saavad maksumaksjad karistuse²⁰. Mõningate kontrollide tulemusel õnnestub avastada suuremaid rikkumisi pikema aja jooksul, kuid aasta või kahe pärast peale kontrolli, maksumaksjad usuvad, et neid enam ei kontrollita ning sellel on negatiivne mõju üldisele maksukuulekusele²¹. Ainult sunnitud maksukuulekuse uurimine ei anna selget ülevaadet maksukuulekuse tasemest²².

OECD soovitusel tuleb maksukuulekuse haldamiseks ning parandamiseks tõsta vabatahtliku maksukuulekuse taset. Maksuhaldur peab rakendama maksumaksjate suhtes sellist lähenemisviisi, mis ergutab vabatahtlikku maksukuulekust koostööaldis ning reguleerivas ühiskonnas. Selline lähenemine näitab, et peaaegu kõik õigusmõistmised sõltuvad maksuhalduri tõlgendamisest. Tänapäeva maksuhalduri töö on rajatud riskide haldamisele – reageerida tuleb kiiresti asjaoludele ning hinnata mõjuvaid faktoreid.²³

Maksumaksjate vabatahtlik maksukuulekus tõuseb siis, kui nad usuvad, et maksuhaldur teeb oma tööd õiglaselt ning põhjendatult. Sunnimeetmed õiglasemad sellel juhul, kui maksumaksjatele on eelnevalt selgitatud, mille suhtes nad on eksinud. Maksumaksjad hindavad seda, et neid usaldatakse. Samas maksumaksjad mõistavad, et maksuhaldur peab tegelema maksumaksjatega, keda ei saa usaldada. Maksuhalduri töö kasvatab maksumaksjate usaldust ning usku maksusüsteemi.²⁴

¹⁹Braithwaite, J., Braithwaite, V., „An evolving compliance model for tax enforcement“ <<http://vab.anu.edu.au/pubs/1/anevolvingcompliance.pdf>> (23.02.2014).

²⁰*Ibid.*

²¹*Ibid.*

²²Lillemets, K., „Maksumoraal maksukäitumise kujundajana ja selle peamised isikupõhised mõjutegurid“, Riigikogu Toimetised (2009), nr 20.

²³OECD Guidance note. Compliance Risk Management: Managing and Improving Tax Compliance. <<http://www.oecd.org/tax/administration/33818656.pdf>> (20.03.2014).

²⁴*Ibid.*

Maksukuulekus sõltub eelkõige ühiskonna arengust ning maksumaksjate suhtumisest maksudesse. Parema suhtumise tagamiseks oleks mõistlik alustada maksunduse õpetamist juba põhikoolis. See avardab õpilaste silmaringi ning neile tehakse selgeks, miks on vaja makse maksta ning mis kasu nemad sellest saavad. Maksud on jätkusuutliku riigi üheks aluseks. Maksukuulekuse tõstmiseks tuleb alustada võimalikult varakult, mitte siis kui ühiskonna huvi maksude maksmisele langeb.

Maksumaksjate maksukuulekuse taset saaks tõsta eelkõige sellega, et riik näiteks hakkab maksukuulekaid maksumaksjaid premeerima erinevate maksusoodustustega. Need maksumaksjad, kes on fikseeritud ajajooksul õigeaegselt tasunud riigile kõik kohustatud maksud, saaksid teatud kuu raames nt dividendide väljamaksmist madalama tulumaksumääraga. See tõstaks eelkõige antud ettevõtete konkurentsi, sest maksukuulekaid ettevõtted võidaksid maksusoodustustega oluliselt ning ajendaks ka teisi maksumaksjaid riigile õigeaegselt ning õiges mahus makse tasuma.

Kokkuvõtteks võib välja tuua, et maksukuulekuse all peetakse silmas maksumaksjate maksukäitumist. Samuti tõlgendatakse maksukuulekust kui individuaalset leidlikkust maksta makse minimaalselt. Maksukuulekuse võib jagada kaheks: administratiivseks ning tehniliseks. Maksukuulekust on vaja hinnata seetõttu, et maksuhaldur saaks oma ressursse võimalikult optimaalselt kasutada. Maksuhalduri töö tõhustamiseks on vaja kindlaks määrata madala maksukuulekusega tegevusalad.

1.2. Maksudest hoidumine

Maksudest hoidumine on väga tihedalt seotud maksukuulekusega. Kõik maksudest hoidumise viisid ei ole ebaseaduslikud ning teatud tingimustel on võimalik maksukohustus vähendada. Maksuplaneerimine erineb maksudest hoidumisest sellepolest, et kõik tehingud on formaalselt lubatud juhul kui on põhjendatud selle majanduslik sisu. Nii seaduslik kui ka ebaseaduslik maksude vähendamine mõjutab maksukuulekuset.

Maksumaksja võib vabatahtlikult riigile makse maksta. Tal on ka võimalus vältida makse mingis hulgas. Üksikisiku panus maksude tasumisel ei ole otseses seoses

saadavate avalike hüvede ja teenustega. See tähendab, et maksude mitte maksmine ei mõjuta avalike hüvede kasutamist. Ehk teisisõnu mõne maksumaksja mitte maksukuulekas käitumine ei mõjuta avalike teenuste osutamist. Probleem tekib siis, kui suur hulk maksumaksjaid jätab oma maksud tasumata. Selle tulemusel ei ole avalikud hüved enam garanteeritud ning kõik kannatavad sellise suhtumise tõttu.²⁵

Üheks suurimaks põhjuseks, miks välditakse maksude tasumist, on ühiskonnas väljakujunenud hoiakud ja suhtumised. Kui ühiskonnas on tekkinud arusaam, et makse ei ole mõtet maksta, kujundab see omakorda indiviidi tõekspidamisi. Oluline on ka emotsioon, mille maksumaksja saab maksude tasumisel. Kui indiviid on saanud positiivse emotsiooni maksudest kõrvalehoidumisest, siis ta edaspidigi kasutab samu võtteid ja jätab maksud riigile tasumata. Negatiivse emotsiooni tagajärjel indiviid suuretenäosusega enam petta ei saa ega taha. Indiviidi psühholoogia on tugevalt seotud emotsiooni ning tegevusega. Indiviidid käituvad seetõttu ühiskonnas tekkinud arusaamade järgi ning teevad otsuseid enamasti emotsioonide mõjul.²⁶

Maksudest hoidumise all peetakse silmas järgmiseid aspekte:

1. Ettekatsetult ja tahtlikult maksude vähem maksmine. Isik sai tulu, kuid ta jätab selle tulu deklareerimata.
2. Valeandmete esitamine, dokumentide võltsimine, oluliste faktide varjamine või esitamata jätmine, mille tõttu ei ole maksuhalduril võimalik kindlaks teha nende faktide ja sündmuste olemasolu, millega maksuseadused on sidunud maksukohustuste tekkimise.
3. Maksupettus, mis on maksudest kõrvalehoidumise üks vorm. Mõiste hõlmab olukordi, mil esitatakse valeandmeid maksudeklaratsioonis või muus maksuarvutamise aluseks olevas dokumendis.
4. Maksude sissenõudmise võimatuks muutmine.²⁷

Maksudest kõrvalehoidumine tekib siis, kui isikud tahtlikult ei täida oma

²⁵Kirchler, E., *The Economic Psychology of Tax Behaviour* (Cambridge University Press, 2007), p 103.

²⁶*Ibid*, p 49.

²⁷Kask, G., „Maksudest kõrvalehoidumise piiritlemis- ja hindamiskriteeriumid Eesti ja Euroopa maksuõiguse näitel“, magistritöö, Tartu Ülikooli Õigusteaduskond (2010), lk 19.

maksukohustust. Maksutulu kadu eelarvest tekitab probleeme jätkusuutliku riigi toimimisel, kuna pole piisavalt tulusid katmaks kulusid.²⁸ See survestab valitsust kasutama rohkem ressursse, et leida maksuvältijaid ning mõõta selle magnituuti ning karistada kõiki ebaseaduslikke maksuvältijaid. Illegaalsed maksude vältimised tekitavad kaaskodanikele ebaõiglase kohtlemise tunde ning suurendavad seaduse mitteaustamist.²⁹

Keerulised maksuseadused teevad maksumaksjatel ning maksuhalduril raskemaks jälgida seaduseid ning üheselt otsustada, mis on seaduslik ning mis mitte. Võib tekkida olukord, kus maksuõigus on liiga keeruline mõista tavalisele maksumaksjale. Kõrgema sissetulekuga maksumaksjatel on võimalus palgata eksperte leidmaks viise, kuidas oma maksukohustust vähendada. Selline olukord tekitab ebavõrdse olukorra maksumaksjate seas ning sellest tulenevalt leiavad mõned maksumaksjad, et maksuõigus on ebaõiglane ning nad ei väärtusta seda.³⁰

Tänapäeva maksuõigus pakub maksumaksjale suurel hulgal seadusliku maksuplaneerimist (säätmine, optimeerimine). Maksmaksja võib kasutada ära seda, et eri palgatulu ja ettevõtluse vorme maksustatakse erinevalt. Legaalse maksuplaneerimisega on tegemist siiani, kui maksumaksja poolt valitud tehingud või toimingud vastab tema majandustegevuse tegelikule sisule.³¹

Karistusseadustik (edaspidi KarS) §389 lõik 1 kohasel karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega maksuhaldurile andmete esitamata jätmisel või valeandmete esitamise eest maksukohustuse vähendamise või tagastusnõude suurendamise või tekitamise eesmärgil või kinnipidamiskohustuse rikkumise eest³².

Formaalsete maksuõigusrikkumiste puhul ei kannata riik otseselt kahju, kuid õigusrikkumised takistavad maksuhalduritööd ning võivad seeläbi kaudselt ohustada maksude korrapärast laekumist. Formaalsete õigusrikkumiste hulka kuulub nt maksudeklaratsiooni esitamisega või maksu tasumisega hilinemine, ebakorrektn

²⁸Franzoni, L.-A. Tax Evasion and Tax Compliance, University of Bologna, Italy 1999 p.52.

²⁹Alm, J., "Designing alternative strategies to reduce tax evasion" - Pickhardt, M., Prinz, A., "Tax Evasion and the Shadow Economy" (Edward Elgar Publishing Inc, 2012) p 13-33, p13.

³⁰Kirchler, E., The Economic Psychology of Tax Behaviour (Cambridge University Press, 2007), p 12-13.

³¹Lehis, L., Maksuõigus, 3 trükk (Tallinn: Juura, 2012), lk 149-150.

³²Karistusseadustik, 20.02.2002, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 57, 258 ... RT I.

maksuarvestus ning mitmesugused menetlussätete rikkumised (korralduste eiramine, takistamine). Formaalsete maksuõigusrikkumiste puhul kohaldatakse peamiselt haldusõiguslikke sunnivahendeid (sunniraha, intressid). Kuna maksuõigusrikkumiste skaala on väga lai, siis on ka rikkumiste põhjused erinevad. Võib välja tuua nt mitmesugused sotsiaalseid põhjuseid, mis on tingitud üleminekuühiskonna probleemidest. Maksupettused võivad mõnikord olla tingitud majanduslikest põhjustest (ausal ettevõtjal raske konkureerida).³³

Üheks põhjuseks, miks maksumaksjad väldivad maksude tasumist, on kõrge maksukoormus. Seda eelkõige töötajatele palga maksmisel. Maksude maksmata jätmise annab ettevõttele ebaausa konkurentsieelise ning ettevõttele jääb rohkem raha kätte tasumata maksude näol. Ettevõtluse eesmärgiks on kasumi teenimine võimalikult kiiresti. Maksueelise saamiseks maksavad ettevõtjad oma töötajatele ümbrikupalka.

Ümbrikupalga all mõistetakse mitteametlikult makstavat töötasu, mille pealt jäetakse tasumata riigimaksud. Ümbrikupalga maksmisega soovib tööandja hoida kokku tööjõukulude pealt ning saavutada konkurentide ees eelise. Kui töötaja nõustub ümbrikupalgaga, võib ta hetkel oma sissetulekutest võita, kuid jääb ilma töösuhetega kaasnevatest sotsiaalsetestgarantiidest. Tihti ei osutu ka ümbrikupalk ise kõrgemaks kui sama töö eest saadav legaalne netopalk. Riigile makse tasumata jättes rikub ettevõtte nii seadust kui ka ausat ettevõtluskeskkonda. Seda eelkõige saadud põhjendamatu eelise teiste ettevõtete ees, kes tasuvad ausalt kõik seadusest tulenevad maksud. Valdcondades, kus makstakse ümbrikupalka, võivad ausalt makse tasuvad ettevõtted pankrotti minna, sest ei suuda turul avalikult konkureerida. Riigil on maksude alalaekumise tingimustes raskem täita oma eelarvelisi kohustusi.³⁴

Kõige enam on ümbrikupalga maksmine levinud ehitussektoris. Ehitusektor laieneb iga aasta ning seetõttu suureneb ka ümbrikupalga maksmine.

³³Lehis, L., Maksuõigus, 3 trükk (Tallinn: Juura, 2012), lk 151.

³⁴Eesti Konjunktuurinstituut, „Varimajandus Eestis“ (2012), <[http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Varimajandus_Eestis_2012_\(elanike_hinnangute_alusel\).pdf](http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Varimajandus_Eestis_2012_(elanike_hinnangute_alusel).pdf)> (26.03.2014).

MTA 2013-2016 aasta arengukavas on võetud eesmärgiks ehitussektori maksuaugu vähendamine. Ehitussektoris saamata jääv maksutulu on olnud esimese kolme suurima maksukahju tekitava tegevusvaldkonna seas juba mitmeid aastaid. MTA jaoks on oluline suunata ressursse ehitussektori korrastamiseks, seda eelkõige võitlemaks ümbrikupalga vastu.³⁵

Riigikogu poolt vastu võetud maksukorralduse seaduse muudatused õige suund ümbrikupalkade vähendamiseks. Oluliseks muudatuseks on see, et MTA loob töötajaregistri. Sellega muutub kohustuslikuks töötaja registreerimine juba alates proovipäevast ning töötajad ei saa enam öelda, et nad on proovipäeval või esimest päeva tööl.

Lisaks ümbrikupalga on käibe varjamine üks moodus, mida maksumaksjad kasutavad, et vältida maksude tasumist. Maksueelise saamiseks esitavad maksumaksjad maksuhaldurile valeandmed või jätavad üldse andmed esitamata. Sularahakäibelt jäetakse maksmata käibemaks ning saadud rahast väljamakstud töötasudelt jäetakse kinnipidamata tulumaks ning maksmata sotsiaalmaks. Väga levinud tegevus on alusetu tagastusnõude deklareerimine, kus maksumaksja arvab sisendkäibemaksu fiktiivsete arvete alusel.³⁶

Sellises pettuses registreerib üks ettevõtja (variettevõtja) end käibemaksukohustuslaseks ja hakkab teistele ettevõtjatele väljastama fiktiivseid arveid, mille alusel ettevõtjad soetust deklareerivad ning alusetult sisendkäibemaksu riigieelarvest tagasi saavad. Raha liikumist näidatakse pangakontodel selliselt, et fiktiivse arve alusel kantakse raha pangaarvele ning võetakse seejärel sealt sularahas välja. Arveid väljastanud ettevõtja saab tasuks tavaliselt teatud protsendi sisendkäibemaksust, mis on õnnestunud riigilt alusetult tagasi saada.³⁷

³⁵ Maksu-ja Tolliameti Arengukava 2013-2016.: Kokkuvõte 2013. <<http://www.emta.ee/?id=24228>> (26.03.2014).

³⁶ Lehis, L., Maksuõigus, 3 trükk (Tallinn: Juura, 2012), lk 151.

³⁷ Elling, T., Käibemaks II, <dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/16004/Kaibemaks_II_osa.pdf;jsessionid=9146BB1463C149B1EED3C22063059468?sequence=1> lk 50.

Maksumaksjad kasutavad peale ümbrikupalkade ka varjatud töötasude maksmist. Seda eelkõige dividendide väljamaksmisel. Paljud ettevõtete omanikud kasutavad seda võimalust, et vähendada oma maksukoormust riigi ees.

TuMS § 18 sätestab, et dividend on väljamakse, mida tehakse juriidilise isiku pädeva organi otsuse alusel puhaskasumist või eelmiste majandusaastate jaotamata kasumist ning mille aluseks on dividendi saaja osalusettevõttes³⁸. Dividend on passiivne tulu. Aktiivse ja passiivse tulu liigitamine seisneb selles, et aktiivset tulu (töötasu) maksustatakse sotsiaalmaksuga, passiivset tulu aga mitte.³⁹

Sotsiaalmaksu objekt on seotud maksu eesmärgiga, mis on tagada füüsilisele isikule sissetulekud ja abi tema haigestumise või vananemise korral. Kogutakse teatud osa palgatulust selleks, et maksta see inimesele tagasi siis, kui teenimise võimalus kas ajutiselt või alaliselt kaob.⁴⁰

Ettevõtete osanikud kasutavadki ära selle võimaluse, et juhatuse liikmetele ei maksta töötasu ega juhatuse liikmetasu vaid ainult dividende. Lisaks on olemas ka selliseid nn ühemehe ettevõtteid, kus füüsiline isik ainuisikuliselt tegeleb osäühinguga. Tegelikuses on nad füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE), kuid registreerisid end osäühinguks. Selle eesmärk on vältida FIE avansilisi sotsiaalmakseid. Sotsiaalmaksuseadus (edaspidi SMS) § 9 lg 3 sätestab, et füüsilisest isikust ettevõtja on kohustatud tasuma maksustamisperioodi kestel sotsiaalmaksu avansiliste maksetena iga kvartali kolmanda kuu 15. kuupäevaks⁴¹.

Praegused seadused lubavad ettevõtetal niimoodi oma maksukoormust vähendada. MTA koostas dividendide ning töötasu eristamise juhendi. Selle juhendiga püütakse maksumaksjatele selgeks teha, kuidas maksuhaldur tõlgendab, kas tegemist on passiivse või aktiivse tuluga.

³⁸Tulumaksuseadus, 15.12.1999, jõustunud 01.01.2000 RT I 1999, 101, 903... RT I, 29.03.2012.

³⁹Lind, K., „Tulu mõiste“ (2003),

<www.juridica.ee/juridica_et.php?document=et/articles/2003/5/58331.PRN.prv.php> (01.04.2014).

⁴⁰EML ajakiri MaksuMaksja (2007), „Sotsiaalmaksu olemusest ja ajaloost“,

www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=648, (01.04.2014).

⁴¹Sotsiaalmaksuseadus, 13.12.2000, jõustunud 01.01.2001, osaliselt 01.01.2002 - RT I 2000, 102, 675 ...RT I, 29.12.2012.

MTA hinnangul on oluline teha selgeks, kas tegemist on passiivse või aktiivse tuluga. Töölepingu seadus ega äriseadustik ei kohusta juhatuse liikmele tasu maksuma. Juhatus liikme tasu osas töötuskindlustuse seadus ei kehti ning juhatuse liikmele tasu maksmisega seoses ei saa töötuskindlustusmaksu arvestada ega määrata. Lisaks sellele ei näe äriseadustik ette, mitu korda võib dividende välja maksta ning et dividende võib maksta osamaksetena. MTA selgitab, et seega ei anna dividendi maksmise regulaarsus kohe järeltulekut, et tegemist on töötasuga, eelkõige tuleb hinnata aktiivse ja passiivse tulu osakaalu.⁴²

Kokkuvõtteks võib öelda, et maksumaksja võib vabatahtlikult makse maksta riigile. Tal on ka võimalus vältida makse mingis hulgas. Maksudest kõrvalehoidumine tekib siis, kui isikud tahtlikult ei täida oma maksukohustust. Maksutulu kadu eelarvest tekitab suured probleemid jätkusuutliku riigi toimimisel, kuna pole piisavalt tulusid katmaks kulusid. Üheks suurimaks põhjuseks, miks välditakse maksude tasumist, on ühiskonnas väljakujunenud hoiakud ja suhtumised. Keerulised maksuseadused teevad maksumaksjatel ja ka maksuhalduril raskemaks seaduste jälgimise ning üheselt otsustamise, mis on seaduslik ning mis mitte. Maksude maksmata jätmise annab ettevõttele ebaausa konkurentsi eelise ning ettevõttele jääb rohkem raha kätte tasumata maksude näol.

⁴²„Dividendidejatöötasueristamisejuhend“
www.maksumaksjad.ee/PDFdocs/MTA_juhend_170709.pdf (02.04.2014).

2. MAKSUKUULEKUS KASUTATUD AUTODE MÜÜMISEL

2.1. Peamised maksualased probleemid kasutatud autode müügil

Maksuhaldurile on kasutatud autode müük andnud mõtlemiss ainet juba pikemat aega. Riigil jääb kasutatud autode müügil kasutatavate petuskeemide kasutamise tõttu saamata maksutululu, mida saaks kasutada avalike hüvede planeerimisel. Maksu maksjate maksukuulekuse tõstmiseks kasutatud autode müügi valdkonnas on vaja eelkõige teada, millised on skeemid. Ehk kuidas maksu maksjad väldivad maksude tasumist kasutatud autode müügis.

Eestis toimub kasutatud autode müük nagu teiste kasutatud asjade müük. Maksude seisukohalt kasutavad automüüjad petuskeeme nende sõiduautodega, mis on soetatud väljas pool Eestit ning mis müüakse siin edasi. Kasutatud autode müügiga tegelevad peamiselt:

1. Margiesindused, kes peamiselt müüvad uusi- ja ka kasutatud autosid.
2. Kasutatud autode salongid, kes müüvad kasutatud sõidukeid, kuid nende valikus on valdavalt uuemad ja kallimad kasutatud autod.
3. Äriühingud, kestegelevad kasutatud autode maaletoomisega, kuid lõpptarbijale edasi ei müü, vaid müüvad margiesinduste ning salongide abil.
4. Platsimüüjad, kes on üldiselt autoplatside haldajad ning suurem osa sõidukitest on väidetavalt komisjonimüügis.
5. Füüsilisest isikust automüüjad.⁴³

Füüsilistest isikutest automüüjad kasutavad ära seaduse sätteid, mis võimaldavad neil autosid võõrandada maksuvabalt. Maksuhaldurile on õigus hinnata, kas tehingud vastavad tegelikule majanduslikule sisule.

⁴³ Vaata LISA 1, p 2.

TuMS § 15 lõike 4 punkt 4 kohaselt ei maksustata tulumaksuga tulu isiklikus tarbimises oleva vallasasja võõrandamist. Oluline on vahet teha kinnisasjal ning vallasasjal. Tsiviilseadustiku üldosa seadus (edaspidi TsÜS) § 50 lõige 1 sätestab, et kinnisasi on maapinna piiritletud osa (maatükk) ning § 50 lõige 2 sätestab, et asi, mis ei ole kinnisasi, on vallasasi⁴⁴. Füüsilised isikud võivad müüa oma autod tulumaksuvabalt, juhul kui sõiduk on olnud maksumaksja isiklikus tarbimises. Sellest saab järeldada, et maksumaksjad võivad oma isiklikus tarbimises olevaid sõidukid müüa tulumaksuvabalt seni kaua, kuni seda ei saa pidada ettevõtluseks ning sõiduki võõrandamisest saadud kasu ettevõtlustuluks.

TuMS § 14 lõige 2 kohaselt peetakse ettevõtluseks isiku iseseisvat majandus- või kutsetegevust, mille eemärgiks on tulu saamine kauba tootmisest, müümisest või vahendamisest, teenuse osutamisest või muust tegevusest, kaasa arvatud loominguline ning teaduslik tegevus.

Füüsilised isikud, kes tegelevad aktiivselt kasutatud autode müügiga, kasutavadki seda teadmist, et isiklikus tarbimises oleva sõiduki võõrandamise puhul ei tule riigile tulumaksu maksta. Näiteks kui sama isik ostab ja müüb aasta jooksul kaks kuni kolm autot, saab ta põhjendada, et tegemist oli isikliku sõiduautoga ning maksuhalduril ei ole alust autode võõrandamiselt saadud tulu maksustamiseks. Kuid juhul kui sama isik soetab ning võõrandab teatud perioodi vältel juba kümneid sõiduvahendeid, siis antud tegevust ei saa pidada isiklikuks tarbeks oleva sõiduki võõrandamiseks. Maksuhalduril on õigus tehinguid majanduslikult tõlgendada, otsustada kas antud toimingud on tehtud maksudest kõrvalehoidumise eesmärgil ning õigus tehinguid maksustada, lähtudes tehingu või toimingu tegelikust majanduslikust sisust⁴⁵.

Ettevõtluselt saadud tulu tuleb näidata ning MTA on erinevaid meediakanaleid kasutades maksumaksjaid teavitanud, et hakatakse tähelepanu pöörama kasutatud autode müügisektorile.

MTA keskendub eelkõige füüsiliste isikute autode müümisele. Erasisikutel on

⁴⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 27.03.2002, jõustunud 01.07.2002 RT I, 2002, 35,216...RT I, 06.12.2010, 1.

⁴⁵ Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2002, 26, 150 ... RT I 2009, 62, 405 § 84.

kohustus deklareerida autode ja muu vallasvara müügitulu kui tegemist on ettevõtlusega. Isiklikus tarbimises oleva vallasvara müüki tulumaksuga ei maksustata, va juhulkui nende tegevus seisnebki kasutatud sõidukite maale toomises ja nende võõrandamises, on tegemist ettevõtlusega ning saadav kasu maksustatakse.⁴⁶

MTA-lt on sageli küsitud, kas isikliku sõiduauto müügilt tuleb maksta tulumaksu ning mitu sõidukit tohib isik müüa, et tegemist ei oleks ettevõtlusega. Maksuhaldur lähtub hinnangute andmisel ja järelduste tegemisel isiku tegevuse tegelikust majanduslikust sisust, mitte sellest, kuidas ta oma tegevust maksuhaldurile kirjeldab. Hiljutise kontrolli käigus tuvastati näiteks isik, kes on tuludeklaratsioonis deklareerinud küll ettevõtlustulu, kuid tulu sõiduautode võõrandamisest ei deklareerinud.⁴⁷

Käibemaksuseaduses (edaspidi KMS) kohaselt on ettevõtlus isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemustest⁴⁸. KMS § 19 lõik1 kohaselt, peab isik registreerima end ka käibemaksukohustuslaseks kui tema maksustatav käive ületab kalendriaasta algusest arvates 16 000 eurot. Sellest tulenevalt on maksuhalduril õigus kohustada ka füüsilist isikut tasuma riigile käibemaksu. Seda eelkõige juhul kui suudetakse tõendada, et füüsiline isik tegeles kasutatud sõiduautode müügiga tulu saamise eesmärgil ning maksustatav käive ületab kontrollperioodil 16 000 euro piiri.

MTA uurib aktiivselt, kas füüsilised isikud müüvad oma sõiduautosid seaduses lubatud piires. Kahtluse korral võetakse isik kontrolli ning tehakse kindlaks, kas isik on tegelenud ettevõtlusega või mitte.

Ühe kontrolli käigus väitis maksumaksja, et ei ole tegelenud ettevõtlusega, vaid on müünud isiklikus tarbimises olnud sõiduvahendeid. Maksuhaldur tuvastas kontrolli käigus, et isik tegeles ettevõtlusega, mitte isiklikus tarbes oleva sõiduauto müügiga. Lisaks selgus kontrollitulemusel, et automüügist saadud tulu ületas 16 000 euro piiri

⁴⁶Maksu- ja Tolliamet, „Ettevõtluse eesmärgil automüük tuleb deklareerida“, <www.emta.ee/index.php?id=31405> (23.03.2014).

⁴⁷*Ibid.*

⁴⁸Käibemaksuseadus 10.12.2003, jõustunud 01.05.2004- RT I 2004, 41, 278...RTI 25.10.2012,1.§ 2.

ningtulenevalt KMS-st tekkis maksumaksjal ka käibemaksu tasumise kohustus. Antud menetluse raames tegi maksuhaldur kindlaks, et maksumaksja on müünud kõik sõidua autod soetamishinnast tunduvalt kallimalt ning enamuse autodest vahetult peale omandamist.⁴⁹

Riigikohtu halduskollegiumi otsus kohtuasjus nr 3-3-1-70-08 oli küsimuse all füüsilise isiku saadud ettevõtlustulu sõiduaudode võõrandamisest⁵⁰. Füüsiline isik esitas halduskohtule kaebuse, milles taotles MTA maksuotsuse tühistamist. Kaebuse kohaselt on maksuhaldur ebaõigesti tuvastanud tulu, mis on laekunud autode müügist. Kaebaja on soetanud sõidukõlbmatud autod, remontinud ning müünud need edasi. Lisaks selgitas kaebaja, et tegemist oli vaidlusaluste sõiduaudode isikliku tarbimisega, mitte ettevõtlusega. Kaebaja hinnates on maksuhaldur jätnud kohaldamata MKS § 94 lõige 1⁵¹, mis sätestab, et maksuhaldur võib tuvastada tasumisele kuuluva maksusumma määramise aluseks olevad asjaolud hindamise teel. Hindamine on lubatud, kui maksu määramiseks vajalikud kirjalikud tõendid on puudulikud ning ei ole võimalik maksukohustuse aluseks olevaid asjaolusid tuvastada.⁵²

Kohus jättis kaebuse rahuldamata, kuna leidis, et ühe aasta jooksul 44 sõiduauto soetamist ja 34 sõiduauto müümist ei saa lugeda nende autode isiklikuks tarbimiseks. Eeltoodust tulenevalt on tegemist ettevõtlusega ning kasutatud autode müügist saadud tulu kuulub tulumaksuga maksustamisele. Kuna kaebaja ei olnud end FIE-na registreerinud, pidi ta deklareerima ettevõtlustulu, mida kaebaja ei teinud. Lisaks pidi kaebaja end käibemaksukohuslaseks registreerima, kuna maksustatav käive ületas antud perioodil piirnormi.⁵³

Kaebaja esitas ka apellatsioonikaebuse, milles taotles Tartu Halduskohtu otsuse tühistamist ning uue otsuse tegemist, kuna maksuhaldur on vääral kohaldanud KMS § 41, mis sätestab käibemaksu erikorda ning ei ole arvesse võtnud soetamisel tehtud

⁴⁹Maksu- ja Tolliamet, „Ettevõtluse eesmärgil automüük tuleb deklareerida“, <www.emta.ee/index.php?id=31405> (23.03.2014).

⁵⁰Leho Raidi (Raid) kaebus Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskuse 24. oktoobri 2007. a maksuotsuse nr 12-5/392 peale, 3-3-1-70-08, Riigikohus, kohtuotsus, 14.01.2009.

⁵¹*Ibid*, lõik 1.

⁵²Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2002, 57, 258 ... RT I

⁵³Kohtulahend 3-3-1-70-08, *supra nota* 50, lõik 2.

kulutusi (TuMS § 14 lg 5).⁵⁴

Tartu Ringkonnakohus jättis apellatsioonikaebuse rahuldamata, kuna KMS § 41 reguleerib kasutatud kauba käibemaksuga maksustamist edasimüügil olukorda, kus kasutatud kaup on soetatud edasimüügi eesmärgil ning maksukohuslane ise ei kasuta nimetatud kaupa. KMS § 41 lg 10 kohustab maksukohuslast pidama maksustatava väärtuse arvestamise korda järgides eraldi arvestust võõrandatud kaupade soetamise ja võõrandamise kohta. Maksukohuslasel peavad olema dokumendid, mis tõendavad kauba soetamist ning vastavust nõutavatele tingimustele. Füüsilisel isikul, aga puudus igasugune arvestus, sealhulgas ka nõutav eriarvestus.⁵⁵

Riigikohtu halduskolleegium oli seisukohal, et kohtud on väärtalt kohaldanud TuMS § 14 lõiget 5, maksuhaldur ja kohtud on asjakohaste põhjendusteta jätnud kohaldamata KMS § 41 ning sisuliselt põhjenduseeta on peetud õiguspäraseks maksuhalduri seisukohta, et hindamine polnud vajalik. Halduskolleegium tühistas kohtuotsused ning saatis uueks läbivaatamiseks esimese astme kohtule.⁵⁶

Kuigi kohtuvaidlus veel käib, on alust arvata, et otsus tehakse füüsilise isiku kahjuks, kuna 34 sõiduki müümist ei saa pidada isiklikuks tarbeks olevate sõidukite võõrandamisena. Vaidlus ei käi selle üle, kas tegemist oli ettevõtlusega või mitte, vaid milliseid seadusesätteid kasutatakse leidmaks maksusumma, mille füüsiline isik peab riigile tasuma.

Euroopa Liidust tuuakse sõidukeid Eestisse peamiselt kahel viisil. Kõige levinumaks on viisiks on eraisiku enda poolt välisriigis auto ostmine, millega sõidetakse Eestisse. Teiseks mooduseks on, et ostetakse treileri peal koht ning sõiduk jõuab Eestisse treileriga. Sõidukitel käivad ise järel peamiselt füüsilised isikud ning suuremad kasutavad treilereid. Treileri kasutamise eeliseks on, et ühe korraga on võimalik rohkem autosid tarnida. Kui ei ole tegemist kindlate väljakujunenud tarnepartnerite või välismaa esindustega, siis üldjuhul käivad autode ostjad kohapeal autot üle vaatamas. Peamiselt tuuakse sõidukeid Saksamaalt ja Leedust. Lisaks tuuakse

⁵⁴Kohtulahend 3-3-1-70-08, *supra nota* 50, lõik 4.

⁵⁵*Ibid*, lõik 6.

⁵⁶Kohtulahend 3-3-1-70-08, *supra nota* 50, lõik 25.

sõidukeid Prantsusmaalt, Itaaliast ja Hollandist.⁵⁷

Peamine probleem mujalt Euroopa Liidust toodud autode müümisega seisneb selles, et auto müümine organiseeritakse fiktiivseks komisjonimüügiks⁵⁸. Sellisel juhul äriühing organiseerib ja rahastab välisriigist sõiduki ostu ning transpordi Eestisse. Selle jaoks kasutatakse spetsiaalselt loodud äriühingut. Võltsitakse ostudokumente, mille eesmärgiks on näidata, et välisriigist ostis sõiduauto füüsiline isik. Sama sõiduvahend pannakse komisjonimüüki ning dokumentide kohaselt on müügis füüsilise isikule kuuluv sõiduk. Komisjonimüügiks loodud äriühing on teenuse vahendaja, mille tulemusena ei deklareerita auto müügi käivet, vaid komisjonimüügi tasu.

Teiseks probleemiks on varifirmade kasutamine.⁵⁹ Sellises olukorras luuakse äriühing, mille kaudu müüakse automüügiettevõttele sõidukeid. Automüügiga tegelev ettevõtte arvestab ostetud sõiduautode tehingutelt sisendkäibemaksu maha, kuid müüv ettevõtte soetus-ja müügitehinguid ei deklareeri. Sageli jäetakse see ettevõtte käibemaksuvõlaga maha. Äriühingusse laekuv summa auto müügist võetakse sularahas arvelduskontolt välja ning luuakse uus ettevõtte uuteks tehinguteks.

Sellise toimingu puhul müüb Euroopa Liidu riigi sõiduki müüja Eesti varifirmale auto ilma käibemaksuta (100 000 eurot). Varifirma müüb auto edasi oma korda Eesti äriühingule koos käibemaksuga (120 000 eurot). Eesti äriühing küsib riigilt varifirmale makstud käibemaksu tagasi (20 000 eurot). Sama äriühing müüb auto edasi lõpptarnijale koos käibemaksuga (nt 150 000 euro eest). Antud näite puhul laekub riigile käibemaksu vaid 5000 eurot kuigi varifirmat kasutamata oleks see summa täpselt viis korda suurem ehk 25 000 eurot.

Varifirmasid iseloomustab asjaolu, et tavaliselt on seal juhatuse liige, kes ei saa töötasu või saab miinimumpalka. Ettevõtte on lühikest aega toimiv ning on loodud spetsiaalsete tehingute jaoks. Varifirmadel on tavaliselt sisendkäibemaksu ja riigile maksmisele kuuluv käibemaksu summa võrdne. Probleemide ilmnemisel vahetatakse

⁵⁷ Vaata LISA 1, p 4.

⁵⁸ Vaata LISA 1, p 1.

⁵⁹ Vaata LISA 1, p 1.

juhatuse liiget. Maksuhalduril on keeruline leida nii endisi kui ka uusi juhatuse liikmeid.⁶⁰

Kolmandaks probleemiks on käibemaksu erikorra vale kasutamine⁶¹. KMS võimaldab rakendada kasutatud kaupade, sealhulgas sõiduautode maksustamisel erikorda. Erikorra olulisus tuleneb eelkõige vajadusest piirata käibemaksu kumuleerumist. Erikorra põhimõtteks on kasumimarginaali maksustamine ehkmaksustatakse üksnes maksukohustuslase poolt kauba hinnale lisatud osa.⁶²

Erikorra eelduseks on see, et kaup peab olema soetatud edasimüügi tarbeks ningkaubalt on tasutud käibemaks. Samuti üheks eelduseks, mis võimaldaks kasutada käibemaksu erikorda on see, et kaup peab olema eelnevalt mitte käibemaksukohustlase omand. Antud juhul võib omanikuks olla nii füüsiline isik kui ka juriidiline isik, juhul kui ta ei ole käibemaksukohustuslane.

Kokkuvõtvalt kasutavad automüüjad petuskeemides neid sõiduvahendeid, mis on soetatud mujalt Euroopa Liidust ning mida müüakse Eestis. Kasutatud autode müügiga tegelevad peamiselt margiesindused, kasutatud autode salongid, äriühingud, platsimüüja ning füüsilised isikud. Kasutatud autode müügi puhul on üheks suuremaks probleemiks ettevõtlusega tegelevad füüsilised isikud. Füüsilised isikud kasutavad ära seaduse sätteid, mis lubavad isiklikustarbes oleva sõiduauto tulumaksu vabalt müüa. Lisaks organiseeritakse sõiduauto müük fiktiivseks komisjonimüügiks, mille tulemusel on dokumentide järgi müügis füüsilisele isikule kuuluv sõiduk ning äriühing müügikäivet ei deklareeri. Samuti kasutatakse varifirmasid sõidukite sissetoomisel Eestisse, mille tulemusel saadakse sõiduauto käibemaksu võrra odavamalt. Probleemiks on ka käibemaksu erikorra vale kasutamine.

2.2. Maksuhalduri tegevused antud sektori korrastamiseks

Maksukuulekust on vaja tõsta igas valdkonnas, kus maksude laekumine ei ole selline nagu riik seda sooviks. Maksukuulekust on vaja tõsta ka kasutatud autode müügi

⁶⁰ Vaata LISA 1, p 3.

⁶¹ Vaata LISA 1, p 1.

⁶² EML ajakiri MaksuMaksja (2006), „Mootorsõidukid, nende võõrandamine ja soetamine kasutatult ning uuena, www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=486 (13.04.2014).

valdkonnas, sest riigil jääb selles sektoris suur tulu saamata. Maksuhaldur püüab oma tegevusega kasutatud autode müügisektorit korrastada, et tagada aus konkurents. Saamaks ülevaadet MTA tegevusest selles valdkonnas ning hindamaks senise tegevuse efektiivsust autor osales vaatlusel.

Tarbijakaitseameti, Maksu- ja Tolliameti, Maanteeameti ning Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Eesti Liidu (AMTEL), Auto24.ee ja Eesti Liisingühingute Liidu esindajad on teadlikud kasutatud autode turu olukorrast ja neile on oluline selle korrastamine. Ametite peadirektorid tutvustasid ühisel kokkusaamisel eri algatusi kasutatud autode turu korrastamiseks ja tõdesid, et muutusteks on vaja ka turuosaliste panust.⁶³

MTA hinnangul toimub kõige suurem maksudest kõrval hoidumine nn „rahvaautodega.“ Rahvaauto all peetakse silmas neid autosid, mis on rahva seas populaarsemad. Ehk siis, autod mida ostetakse kõige enam. Summaliselt on pettused suuremad premiumklassi ning luksusautodega. Automark ei ole nii oluline tähtis vaid tähtis on, kui palju suudetakse maksudest kõrvale hoiduda tehingus teatud sõiduvahendiga. MTA hinnangul on näha suuri muutusi sellest ajast, kui erinevad ametid on teinud koostööd ning ilmutanud kõrgendatud huvi antud sektori vastu. Alates 2013. aasta novembrist on sõiduautode esmaste registreerimiste arv langenud.⁶⁴

MTA keskendub hetkel kallimatele ja uuematele kasutatud autodele ning nende kontrollimisel tehakse koostööd Maanteeametiga, kes edastab MTA-le internetis sõidukidokumendid ja võtab arvesse MTA tagasisidet sõiduauto registreerimiseks Eestisse. Kui MTA-l tekivad kahtlused tehingu kajastamise õigsusesning sõidukil võivad olla maksualased probleemid, siis on õigus auto registreerimist edasi lükata 30 päeva. Sõiduki ostja esitab auto Maanteeametis registreerimise eelsele ülevaatusel koheselt soetusdokumendid, kes omakorda esitab dokumendid MTA-le tagasiside saamiseks. MTA annab esmase tagasiside kolme tööpäeva jooksul. Kui tagasiside on positiivne, siis saab auto Eestis registreerida. Negatiivse tagasiside korral asub MTA maksuriski maandama ning Maanteeamet teatab registreerijale, et sõiduauto Eestisse

⁶³Maksu- ja Tolliamet, „Ametid: kasutatud autodeturu korrastamine eeldab ka turuosaliste panust“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=34751>> (23.03.2014).

⁶⁴ Vaata LISA 1, p 7.

arvele võtmine võib aega võtta kuni 30 päeva.⁶⁵

MTA-l on seadusest tulenev õigus sõiduauto registreemisel Eestis veenduda dokumentide õigsuses 30 päeva. Välismaalt toodud sõiduautodel on ajutine kindlustus ning autot ei saa kindlustada, enne kui see on Eestis arvele võetud. Ja juhul kui selle 30 päeva jooksul, mille aja jooksul MTA antud dokumentide korrektsust kontrollib näiteks auto varastatakse, ei ole maksumaksjal kellelki hüvitist nõuda kui vaid MTA-lt.

MTA on koostöös Maanteeametiga muutnud karmimaks nõuded auto esmaseks registreerimiseks Eestis. Erinevus varasemast ajast seisneb selles, et varem pidi sõiduvahendi omandiõigust tõestama peale registreerimist ning alles siis tuli dokumendid esitada. Riskigrupis olevate autode omanikud peavad tooma dokumendid registreerimise eelsele ülevaatusel. Esmalt peab sõiduk läbima ülevaatusel, kus kontrollitakse kas sõiduk vastab Eesti tehnonõuetele ega ole varastatuks kuulutatud. Kui registreerimisele eelnev ülevaatus on läbitud, saab sõiduki Eestis registreerida. Registreerimise protsessis tuleb esitada sõiduki eelmine registreerimistunnistus ning omandiõigust tõendavad dokumendid.⁶⁶

Sõiduauto Eestisse registreerimine on tehtud oluliselt tülisemaks isikutele, kes teenivad elatist ainult kasutatud autode müümisest. See muudab auto müümise protsessi kiiremaks ning maksuhalduril on rohkem aega hinnata, kas sõiduautoga seonduvad tehingud on õiguspärased.

MTA pöörab tähelepanu füüsilistele isikutele, kes saavad tulu ainult autode võõrandamisest. Kontrollobjektideks on need sõiduvahendid, mis ei ole olnud isiklikukstarbeks. Nende autode edasimüügi eesmärk on kasu saamine. Selliste sõiduautode puhul MTA kontrollib, kas sõiduauto soetushind vastab dokumentidele ning kas müügihind on õige. Oluline on välja selgitada, kas autode võõrandamiselt saadud tulu on deklareeritud isiku tuludeklaratsioonis. Kui tekib kahtlus, et dokumentides nähtuvad hinnad ei ole õiged ning välisriigis pole võimalik hinda tuvastada, kasutatakse eksperte, kes annavad hinnangu soetus- ja müügihinna kohta. Teatud juhtudel on ka võimalik minna füüsiliste isikute kõikide kulutuste

⁶⁵ Vaata LISA 1, p 1.

⁶⁶ Vaata LISA 1, p 5.

hindamiseni ning selle alusel hindamise teel hinnata tema tõenäoline tulu autode võõrandamisest.⁶⁷

Hindamaks MTA tegevust antud valdkonnas osaleti vaatlusel koos MTA revidendiga. Vaatluse eesmärk oli fikseerida kasutatud autode müügiga tegelevad ettevõtted Tallinna piirkonna autoplatsidel. Enne vaatlust soovitas revident autoril otsida internetist informatsiooni võimalike automüügiplatside kohta.

Esimene vaatlus toimus kõige tuntumas kasutatud autode müügi piirkonnas. Esimese kontrollitava autoplatsi firma juhatuse liige ei viibinud kohal, kuid ettevõtte töötaja väitis, et revidendi poolt koostatud nimekirjas olevad autod on kõik platsil olemas. Töötaja väidet kontrolliti üle ning selle õigsuses veenduti. Äramärkimist vajab ka asjaolu, et autoplats oli jaotatud kaheks osaks ning töötaja sõnul ei kuulunud teisel platsiosal asuvad sõidukid nende ettevõttele. Hilisemal vaatluse analüüsil ilmnnes, et oleks tulnud välja selgitada ka nende sõidukite omanikud.

Teine kontrollitav automüügiplats asus samas piirkonnas. Tegemist oli suurema autoplatsiga, kus oli müügis ligi kaksikümmend sõiduauto. Ka sellel platsil puudus juhatuse liige, kuid töötaja andis nõusoleku küsimustele vastamiseks. Töötaja oli koostööaldis ning tema abiga tehti kindlaks autode staatus: müüdüd, platsil olemas või omaniku käes. Selgus, et neli autot oli müüdüd, kolm oli omaniku käes ning platsile oli toodud neli uut autot, mida ei olnud revidendi koostatud autode nimekirjas. Uued autod jäädvustati, nende VIN-koodid pandi kirja ning autode dokumentidest tehti koopiad. Töötaja juures viibinud kolmandad isikud küsisid lahkumise eel revidendilt nõu, mis toiminguid tuleks teha, et maanteeamet laseks auto Eestisse registreerida. Sellest saab järeldada, et MTA ja teiste ametkondade koostöö on muutnud keerulisemaks ebaseadusliku tulu saamise kasutatud autode müügist. Antud näite puhul peab isik deklareerima kasutatud auto võõrandamisest saadud tulu MTA-le.

Teise vaatluse eesmärk oli kindlaks teha automüügiplatside olemasolu teises tuntud piirkonnas. Kolme koha asemel, kus teadaolevalt olid aktiivsed müügiplatsid, on nüüd tasulised parkimisplatsid. Seejärel külastati samas piirkonnas kunagist

⁶⁷ Vaata LISA 1, p 10.

müügiplatsi, kus tegutses seitse erinevat firmat, ning tehti kindlaks, et seitsemest firmast on järele jäänud viis automüügiga tegelevat ettevõtet.

Esimese platsi omanik selgitas, et ta ostis seal eelnevalt tegutsenud firma ära, muutis veidi firma nime, et kliendibaas jääks samaks. Omanik rõhutas seda, et automüük ei edene, kuna inimesed ei julge kasutatud autosid osta. Selle tõttu on oluliselt langenud müügitulu, millest piisab vaid platsirendi tasumiseks. Sellest saab järeldada, et ametkondade koostöö tulemusena on kasutatud autode müügi sektorit mõjutatud suunas, kus antud valdkonnaga tegelemine ei tasu end enam ära.

Teise platsi omanik andis teada, et teda on varem MTA poolt kontrollitud. Omanik kinnitas esimese platsi omaniku juttu ning viitas asjaolule, et naaberplatsil kunagi toimunud automüük on nüüd asendunud hauakivide müügiga.

Ülejäänud platside omanikega ei olnud võimalik suhelda, kuna nad viibinud kohal. Ettevõtted fikseeriti aia küljes olevate siltide järgi.

Lisaks tuntud automüügi piirkondadele avastati kaks müügiplatsi, kus tegeleti kasutatud autode müügiga. Esimese avastatud platsi puhul oli tegemist väikse ettevõttega, kus oli müügiks neli autot. Päringu peale selgus, et antud ettevõtte pakub koduleheküljel autode tellimise teenust, mille puhul tuuakse soovitud auto tellijale. Lisaks üürib antud ettevõtte järeelhaagist, millega on võimalik transportida mitut autot korraga. Teise asukoha puhul oli tegu suuremat sorti platsiga, kus müüdi autosid. Fikseeriti, et autod on müügis, kuid ei suudetud tuvastada, mis ettevõttega oli tegemist, kuna ühtegi asjaosalist kohal ei viibinud.

Üldistavalt võib öelda, et märkimisväärne hulk endiseid automüügi platse on lõpetanud tegevuse või vaevlevad rahalistes raskustes. Müügikäibe vähenemise tõttu on alust arvata, et alles jäänud platsid lõpetavad lähitulevikus oma tegevuse.

Peamine maksualane probleem kasutatud autode müügiga on seotud käibemaksuga, nii nagu ka enamiku maksupettuste puhul. Eelkõige kasutatakse varifirmasid ehk nn puhvreid, millega nõutakse riigilt alusetult tagasi käibemaksu või jäetakse maksuvõlgades varifirma maha. Riigil on raske „maha jäetud“ ettevõtetelt maksuvõlga sisse nõuda. Autoturgu aitaks korrastada ning antud valdkonda

maksukuulekamaks muuta, kui kasutatud autode müügi puhul rakendatakse käibemaksu pöördmaksustamist. Üks probleemsetest valdkondadest on ka kullamaterjali müük ning selle valdkonna parandamiseks rakendati mõni aeg tagasi käibemaksu pöördmaksustamist.

Pöördmaksustamine (*reverse charge*) tähendab seda, et käibemaksu arvestamise kohustus pannakse kauba või teenuse ostjale. Tavaliselt kasutatakse pöördmaksustamist Euroopa Liidu siseste kauba- ja teenusetarnete maksustamisel (osaliselt ka impordi maksustamisel) ning see on seotud kauba müüjale või teenuse osutajale rakenduva 0-protsendilise maksumääraga (maksuvabastus sisendkäibemaksu mahaarvamise õigusega). Kui piiriüleste tehingute pöördmaksustamise põhjuseks on halduskoormuse vähendamine, siis siseriikliku pöördmaksustamise põhjuseks on soov vältida maksudest kõrvalehoidumist, mis seisneb selles, et kauba või teenuse ostja arvab sisendkäibemaksuna maha käibemaksu, mida müüja kas ei suuda või ei soovi riigile tasuda. Euroopa Liidu liikmesriigil on õigus rakendada siseriiklikku pöördmaksustamist ainult teatud kindlate kaupade ja teenuste suhtes, mis on loetletud käibemaksudirektiivi art 199 lõikes 1.⁶⁸

Art 199 lõikes 1 toodud loetelu võib liigitada nelja gruppi: ehitusteenused (sh remondi-, puhastus-, hooldus-, ümberehitus- ja lammutusteenused, samuti ehitusega seotud tööjõurent), optiooni korras maksustatud kinnisvaratehingud, kasutatud materjalide ning kinnisasja sundmüük täitemenetluses. Liikmesriigid võivad pöördmaksustamist rakendada ka piiratud ulatuses, näiteks ainult mõne kaubagrupi suhtes.⁶⁹

Pöördmaksustamise kasutatud autode müügi rakendamiseks oleks vaja muuta käibemaksudirektiivi art 199 lõiget 1. Pöördmaksustamise valdkonda tuleks lisada kasutatud autode müük, kuna tegemist on probleemse valdkonnaga. Erinevate arvutuste ning hinnangute järgi jääb riigil saamata mitukümmend miljonit eurot maksutulu.

⁶⁸ EML ajakiri MaksuMaksja (2011), „Ülevaade siseriikliku pöördmaksustamise praktikast Euroopa Liidus.“, www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1242, (01.04. 2014).

⁶⁹ *Ibid.*

Alates 2012. aastast kehtestati pöördmaksustamine kullamaterjalile, sealhulgas pooltoodetele, mille puhta kulla sisaldus on vähemalt 325 tuhandikku kaaluosa, ja investeringukullale, juhul kui selle maksustamise on maksukohustuslane valinud. Pöördmaksustamise vältimiseks hakati müüma sulatatud kulda, mille puhta kulla sisaldus jääb alla sätestatud piiri. Rahandusministeeriumi käibemaksuseaduse muutmise eelnõuga tahetakse rakendada kõikide väärismetallide ja vääriskivide käibe pöördmaksustamist, kuna pettuseid pannakse toime lisaks kullamaterjalile ka muude väärismetallide ja vääriskividega.⁷⁰ Pöördmaksustamine on tõhus vahend erinevate tegevusalade maksukuulekamaks muutmisel, kuna aitab vältida ebaausate maksumaksjate alusetut sisendkäibemaksu tagastust ning aitab tagada ausat konkurentsi turul.

Kokkuvõtvalt võib välja tuua asjaolud, et erinevate ametkondade esindajad on teadlikud kasutatud autode turu olukorrast ja neile on tähtis selle korrastamine. MTA on koostöös Maanteeametiga muutnud karmimaks nõuded auto esmaseks registreerimiseks Eestis. Seda eelkõige sellega, et varem pidi sõiduvahendi omandiõigust tõestama peale registreerimist ning alles siis tuli dokumendid esitada. Samuti pöörab MTA tähelepanu füüsilistele isikutele, kes teenivad tulu ainult kasutatud autode müügist. Autoturгу aitaks korrastada ning antud valdkonda maksukuulekamaks muuta see, kui kasutatud autode müügis rakendatakse käibemaksu pöördmaksustamist. Üldistavalt võib öelda, et märkimisväärne hulk endiseid automüügi platse on lõpetanud tegevuse või vaevlevad rahalistes raskustes. Müügikäibe vähenemise tõttu on alust arvata, et alles jäänud platsid lõpetavad lähitulevikus oma tegevuse.

⁷⁰ „Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri“ 2014. Rahandusministeeriumi koduleht. <http://eelnoud.valitsus.ee/main#xMvQTSdC> (12.04.2014).

KOKKUVÕTE

Maksud on peamised vahendid, millega riik kogub enda eelarvesse tulusid. Riigieelarve täitmisel on need abivahendid, millega on võimalik reguleerida ja turgutada riigi majandussektorit. Sellest tulenevalt mängib suurt rolli maksumaksjate maksukuulekus. Riigil jääb kasutatud autode müügisektoris saamata igal aastal maksutulu, mis aitaks kaasa paremale jätkusuutlikule riigile. Kasutatud autode müügisektorit on vaja korrastada, kuna see mõjub muuhulgas halvasti ausale konkurentsile.

Teema on aktuaalne sellepärast, et ametkonnad on hakanud koostööd tegema, eesmärgiga muuta kasutatud autode müügiturg maksukuulekamaks.

Lõputöö teema osutus valituks seetõttu, et töö autoril tekkis huvi uurida kasutatud autode müügiturгу ning autorile teadaolevalt ei ole antud teemal lõputööd kirjutatud.

Probleemiks on see, et maksumaskjad üritavad maksudest hoiduda. Kasutatud autode müügisektoris jääb riigile saamata maksutulu.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida maksude tasumist mõjutavaid tegureid kasutatud autode müügi näitel. Eesmärgi saavutamiseks püstitati uurimisülesanded.

Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade maksukuulekuse mõistest ja olemusest. Maksukuulekuse all peetakse silmas maksumaksjate käitumist. Samuti peetakse silmas individuaalset leidlikkust maksta makse minimaalselt. Maksukuulekuse võib jagada kaheks: administratiivne ning tehniline. Maksukuulekust on vaja hinnata seetõttu, et maksuhaldurid üritavad oma ressursse kasutada võimalikult optimaalselt. Selle jaoks, et muuta maksuhalduri töö efektiivsemaks, on vaja kindlaks määrata tegevusalad, kus maksukuulekus on madal.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade maksudest kõrval hoidumisest. Maksudest kõrvalehoidumine tekib siis, kui isikud tahtlikult ei täida oma maksukohustust. Maksutulu kadu riigieelarvest tekitab suured probleemid jätkusuutliku riigi toimimisel, kuna riigil pole piisavalt tulusid katmaks riigikulusid. Üheks suurimaks põhjuseks, miks välditakse maksude tasumist, on ühiskonnas

väljakujunenud hoiakud ja suhtumised. Keerulised maksuseadused teevad maksumaksjatel ja ka maksuhalduril raskemaks seaduste järgimise ning üheselt otsustamise, mis on seaduslik ning mis mitte. Maksude mittemaksmine annab ettevõttele ebaausa konkurentsieelise ning ettevõttele jääb rohkem raha kätte tasumata maksude näol.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida kasutatud autode müügi maksu probleeme. Maksude seisukohalt kasutavad automüüjad petuskeemides neid sõiduvahendeid, mis on soetatud mujalt Euroopa Liidust ning mida müüakse Eestis. Suurimateks probleemideks kasutatud autode müügis on, et füüsilised isikud tegelevad ettevõtlusega. Füüsilised isikud kasutavad ära seaduse sätteid, mis lubavad isiklikus tarbes oleva sõiduauto tulumaksu vabalt maha müüa. Lisaks organiseeritakse sõiduauto müük fiktiivseks komisjonimüügiks, selle järgi on müügis füüsilise isikule kuuluv sõiduk ning äriühing ei deklareeri müügikäivet. Samuti kasutatakse varifirmaseid sõidukite sissetoomisel Eestisse, mille tulemusel saadakse sõiduauto käibemaksu võrra odavamalt. Probleemiks on ka käibemaksu erikorra vale kasutamine.

Neljandaks uurimisülesandeks oli anda ülevaade maksuhalduri ennetamisviisidest antud sektoris. Erinevate ametkondade esindajad on teadlikud kasutatud autode turu olukorrast ja neile on tähtis selle korrastamine. Koostöös on muutnud karmimaks nõuded auto esmaseks registreerimiseks Eestis. Autoturgu aitaks korrastada ning antud valdkonda maksukuulekamaks muuta see, kui kasutatud autode müügis rakendatakse käibemaksu pöördmaksustamist. Lisaks selgus, et märkimisväärne hulk endiseid automüügi platse on lõpetanud tegevuse või vaevlevad rahalistes raskustes. Müügikäibe vähenemise tõttu on alust arvata, et alles jäänud platsid lõpetavad lähitulevikus oma tegevuse.

Edaspidi tuleb kindlasti uurida, kasutatud autode müümise maksukuulekust nende sõidukite müümisel, mida hetkel MTA ei kontrolli.

SUMMARY

The thesis has been written in Estonian and it constitutes of an introduction, two body paragraphs and a conclusion. The thesis consists of 43 (including one extra). The purpose of this thesis is to analyze the factors that influence paying taxes in the used car sector. To meet the objective of the thesis the author:

1. Provides an overview of the definition and nature of tax compliance.
2. Provides an overview of tax avoidance.
3. Analyzes the main taxation problems from selling used cars.
4. Provide an overview how Estonian Tax and Customs Board are increasing tax compliance in used car sales.

Results of the thesis conclude that tax compliance is a degree to which a taxpayer complies (or fails to comply) with the tax rules of his country, for example by declaring income, filing a return, and paying the tax due in a timely manner.

One of the main reasons why taxpayers avoid paying taxes is influenced by society's attitudes and perceptions towards taxation.

The main taxation problems involving selling used cars are that taxpayers avoid paying income tax from the car sale. Also taxpayers use cover companies to avoid paying taxes. The problem is also that the taxpayers use fake commission sales to reduce their taxes.

To increase tax compliance in this field Estonian Tax and Customs Board has made their priority to control taxpayers who avoid income tax from the car sale. Also they have made it more difficult to register the car in Estonia. The author believes that using reverse charge in this field will increase the tax compliance.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Alm, J., "Designing alternative strategies to reduce tax evasion" - Pickhardt, M., Prinz, A., "Tax Evasion and the Shadow Economy" (Edward Elgar Publishing Inc, 2012) p 13-33, p13.

Andreoni, J., Erard, B., Feinstein, J. „Tax Compliance“ , Journal of Economic Literature, Vol.36, No.2., p 818-860.

Braithwaite, J., Braithwaite, V., „An evolving compliance model for tax enforcement“ <http://vab.anu.edu.au/pubs/1/anevolvingcompliance.pdf> (23.02.2014)

„Dividendide ja töötasu eristamise juhend“ www.maksumaksjad.ee/PDFdocs/MTA_juhend_170709.pdf (02.04.2014)

Eesti Konjunktuurinstituut, „Varimajandus Eestis“ (2012), [http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Varimajandus_Eestis_2012_\(elanike_hinnangute_alusel\).pdf](http://www.ki.ee/publikatsioonid/valmis/Varimajandus_Eestis_2012_(elanike_hinnangute_alusel).pdf) (26.03.2014)

Elling, T., Käibemaks
II.dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/16004/Kaibemaks_II_osa.pdf;jsessionid=9146BB1463C149B1EED3C22063059468?sequence=1 välja otsitud
24.03.2014

EML ajakiri MaksuMaksja (2006), „Mootorsõidukid, nende võõrandamine ja soetamine kasutatult ning uuena“, www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=486 (13.04. 2014).

EML ajakiri MaksuMaksja (2007), „Sotsiaalmaksu olemusest ja ajaloost“, www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=648, (01.04. 2014).

EML ajakiri MaksuMaksja (2011), „Ülevaade siseriikliku pöördmaksustamise praktikast Euroopa Liidus.“, www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1242, (01.04.2014).

Franzoni, L.-A. Tax Evasion and Tax Compliance, University of Bologna, Italy 1999 p.52-94 Välja otsitud Google Scholar andmebaasist 20.02.2014

Hinno, G., „Maksudeklaratsioonide tähtaegse esitamise kohustuse täitmise mõjutamine Maksu- ja Tolliameti näitel“, magistritöö, Tartu Ülikool, Majandusteaduskond, 2013

Kask, G., „Maksudest kõrvalehoidumise piiritlemis- ja hindamiskriteeriumid Eesti ja Euroopa maksuõiguse näitel“, magistritöö, Tartu Ülikooli Õigusteaduskond (2010), lk

Kirchler, E., The Economic Psychology of Tax Behaviour (Cambridge University Press, 2007).

Käibemaksuseadus 10.12.2003, jõustunud 01.05.2004- RT I 2004, 41, 278...RTI 25.10.2012,1.

Lehis, L., Maksuõigus, (Tallinn: Juura, 2004)

Leho Raidi (Raid) kaebus Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskuse 24. oktoobri 2007. a maksuotsuse nr 12-5/392 peale, 3-3-1-70-08, Riigikohus, kohtuotsus, 14.01.2009

Lillemets, K., „Maksumoraal maksukuulekuse mõjutajana“, *Riigikogu Toimetised* (2007), nr 16

Lillemets, K., „Maksumoraal maksukäitumise kujundajana ja selle peamised isikupõhised mõjutegurid“, *Riigikogu Toimetised* (2009), nr 20

Lind, K., „Tulu mõiste“ (2003),
www.juridica.ee/juridica_et.php?document=et/articles/2003/5/58331.PRN.prv.php
(01.04.2014).

Maksu- ja Tolliamet, „Ametid: kasutatud autode turu korrastamine eeldab ka turuosaliste panust“, <www.emta.ee/index.php?id=34751> (23.03.2014).

Maksu-ja Tolliameti Arengukava 2013-2016.: Kokkuvõte 2013.
<www.emta.ee/?id=24228> (26.03.2014)

Maksu- ja Tolliamet, „Ettevõtluse eesmärgil automüük tuleb deklareerida“, <<http://www.emta.ee/index.php?id=34751>> (23.03.2014).

Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.07.2002 - RT I 2002, 26, 150 ... RT I 2009, 62, 405

Mesca, S.L., „The Dynamics of Tax Compliance“, Procedia-Social and Behavioral Sciences 92 (2013), p 535-539.

OECD (1999). Compliance Measurement. Practice Note.
www.oecd.org/dataoecd/36/1/1908448.pdf (10.01.2014)

OECD Guidance note. Compliance Risk Management: Managing and Improving Tax Compliance <<http://www.oecd.org/tax/administration/33818656.pdf>> (20.03.2014)

OECD International Tax Terms, <www.oecd.org/dataoecd/17/21/33967016.pdf> (20.03.2014)

Schaltegger, C.A., Torgler, B., „Tax morale and fiscal policy“
www.yale.edu/leitner/resources/docs/taxmorale.pdf

Sotsiaalmaksuseadus, 13.12.2000, jõustunud 01.01.2001, osaliselt 01.01.2002 - RT I 2000, 102, 675 ... RT I, 29.12.2012,

Tsiviilseadustiku üldosa seadus, 27.03.2002, jõustunud 01.07.2002 RT I, 2002, 35,216...RT I, 06.12.2010, 1

Tulumaksuseadus, 15.12.1999, jõustunud 01.01.2000 RT I 1999, 101, 903... RT I, 29.03.2012, 1 § 15 lg 1 p 10

Äriseadustik, 28.05.1996, jõustunud 08.06.1996, RT I 40 773... RT I 22.12.2013

LISA. INTERVJUU MAKSU-JA TOLLIAMETI KONTROLLOSAKONNA II KONTROLLITALITUSE JUHTIVREVIDENDIGA

Intervjueeritava nimi: Siim Tamm

Ametikoht: I kontrollitalituse juhtivrevident

Kuupäev: 02.04.2014

1. Millised on peamised maksualased probleemid seoses kasutatud autode müügiga? Kuidas toimub antud valdkonnas kontroll?

Peamised probleemid on läbi puhvrite autode soetamine ning fiktiivne komisjonimüük. Esimesel juhul pannakse vahele nõ puhveräriühing, kes deklareerib käibemaksu 50-50 (klapitab) või jätab äriühingu maksuvõlaga lihtsalt maha, vormistades eelnevalt nn tankistid juhatusse. Puhver müüb dokumentide järgi sõiduki riigisiselt edasi, lisab hinnale käibemaksu ning järgmine lüli arvestab soetuselt sisendkäibemaksu. Lühidalt – esimeselt lülilt käibemaksu ei laeku, kuid kõik järgnevad arvestavad selle oma sisendkäibemaksu hulka.

Fiktiivse komisjonimüügi korral äriühing organiseerib sõidukite soetuse ja rahastab seda, kuid lepingute kohaselt on soetajaks ja müüjaks füüsiline isik ning äriühing teostab vaid komisjonimüüki. Käibena näidatakse ainult komisjonimüügi tasu ning muidugi ei deklareeri ka dokumentidel omanikena figureerivad füüsilised isikud tehingutest saadud tulu.

Kolmas suurem probleem on käibemaksu erireegli mitteõigustatud kasutamine. Erireeglit tohib piltlikult öeldes rakendada ainult juhul, kui kuskil ELis on selle sõiduki eest käibemaks juba tasutud, ehk siis see on olnud mittekäibemaksukohustuslase omandis, olgu selleks siis füüsiline või juriidiline isik.

Põhirõhk on hetkel kallimatel ja uuematel kasutatud autodel ning nende kontrollimisel teeme tihedat koostööd maanteeametiga. Maanteeamet edestab meile reaalajas sõidukite dokumente ja võtab arvesse tagasisidet, mida MTA nende põhjal annab. Kui MTA näeb, et on maksualased probleemid või dokumentide võltsimiskahtlus, siis teavitatakse sellest maanteeametit ning viimane kasutab oma õigust menetleda sõiduki registreerimistaotlust kuni 30 päeva.

Protsess lühidalt:

Sõiduki ostja esitab auto ning dokumentatsiooni maanteeametis registreerimiseelsele ülevaatusle, maanteeamet esitab dokumendid MTA-le tagasiside saamiseks. MTA annab esmase tagasiside 3 tööpäeva jooksul. Kui tagasiside on positiivne, siis saab auto koheselt Eesti registrisse, kui negatiivne, siis asub MTA maksuriski maandama ning Maanteeamet teatab registreerijale, et see võib võtta aega kuni 30 päeva.

Hetkel on koormus keskmiselt 30 autot päevas ning MTA poolelt tegeleb nendega igapäevaselt 15 inimest. Selle kõrval viime muidugi läbi ka tavapäraseid maksukontrolle, mida alustatakse vaatlusega.

2. Kuidas toimub kasutatud autode ost ja müük? Kes sellega peamiselt tegelevad?

Kasutatud autode müük toimub nagu teiste kasutatud asjade puhulgi. Maksude seisukohalt näeme probleemi eelkõige mujalt Euroopa Liidust soetatud ning Eestis edasimüüdivates autodes.

Jagaksin isikud 5 gruppi, kes sellega tegelevad:

1. Margiesindused - uhiute autode kõrval müüvad kasutatud masinaid.
2. Kasutatud autode nn salongid, müüvad kasutatud sõidukeid, kuid nende valikus on valdavalt uuemad ja kallimad kasutatud autod. Suures osas nõ Premium-klassi kuuluvad masinad.
3. Ariühingud, mis on kasutatud autode maaletoojad, kuid lõpptarbijale edasi ei müü. Müüvad läbi margiesinduste ning salongide kaudu.

4. Platsimüüjad- tavapärase autoplatside haldajad, suur osa kaubast väidetavalt komisjonimüügis, rõhk on soodsamatel ning laiatarbelistel masinatel.
5. Füüsilisest isikust autokaupmehed.

3. Kas on kujunenud välja teatud ettevõtted või grupp, mis tekitavad maksuauku?

Peamised maksuaugu tekitajad on puhverettevõtted või äriühingud, kes puhveräriühinguid kasutavad. Oleneb vaatenurgast. Erinevad arvutused näitavad, et sektori maksuauk on 20-40 miljonit eurot.

Puhvritel on tavaliselt sisendkäibemaks ja riigile maksmisele kuuluva käibemaksu summa võrdne, ehk siis tasumisele ei kuulu enamasti deklaratsioonide kohaselt midagi. Tavaliselt on seal juhatuse liige, kes ei saa absoluutselt mingit töötasu või miinimumpalga ulatuses. Ettevõtte on enamasti lühikest aega tomiv, esimeste probleemide ilmnemisel vahetatakse juhatuse liiget ja nii algsed kui ka uued juhatuse liikmed on maksuhaldurile väga raskesti kättesaadavad.

4. Kuidas toimub kasutaud autode Eestisse sisse toomine ? Millistest riikidst autod peamiselt Eestisse tuuakse? Kas autosid müüakse Eestis mitu korda edasi?

Tavaliselt on kaks varianti. Kas sõidetakse autoga Eestisse või siis ostetakse treileri peal koht ning sõiduk jõuab siia treileriga. Ise sõitmine on iseloomulik pigem väiksemale ettevõttele ja üksiküritajale, suuremad ettevõtted kasutavad treilereid. Treilerikoha eest tuleb natukene rohkem maksta, kuid see-eest on ettevõttele nii lihtsam. Saavad rohkem autosid sama ajaga sisse tuua. Kui ei ole just tegemist kindlate väljakujunenud tarnepartnerite või välismaa margiesindustega, siis käiakse pea alati kohapeal autot üle vaatamas. Kõige rohkem tuuakse sõidukeid Saksamaalt ja Leedust. Leedust toodavad sõidukid on tihti paberite järgi tegelikult pärit mujalt EL-ist (auto ei ole registreeritud Leedus). Leedu toimib nõ vahelaona. Lisaks tuuakse sõidukeid rohkem ka Prantsusmaalt, Itaaliast ja Hollandist. Kallimate sõidukite puhul on kahjuks üsna tavaline, et moodustatakse kett ning pannakse vahele mitu varifirmat. Autodega kasutatakse nii öelda karusellskeemi - liigub mitu

korda riigist sisse ja välja, liikumine toimub paberil, mitte sõiduki füüsilise liigutamisega.

Selline keti moodustamine, varifirmade kasutamine ja karussellitamine on tänu uudsele reaalarajas kontrollimisele vähenenud.

5. Kuidas toimub autode registreerimine Eestisse?

Esmalt peab sõiduk läbima registreerimiseelse ülevaatus, kus kontrollitakse, kas sõiduk vastab Eesti tehnonõuetele ega ole kuskil maailmas varastatuks kuulutatud. Kui registreerimiseelne ülevaatus on edukalt läbitud, siis saab sõidukit Eestis registreerida. Registreerimisel tuleb kindlasti esitada sõiduki eelmine registreerimistunnistus ning omandiõigust tõendavad dokumendid. Kui varem pidi omandiõigust tõendavad dokumendid esitama alles pärast registreerimiseelset ülevaatus, siis riskigrupis olevate autode puhul peab nüüd dokumendid esitama registreerimiseelse ülevaatus käigus.

6. Kui suur on hinnanguliselt kasutatud autode müügi pettuste põhjustatud maksuauk Eestis?

Hinnanguid on erinevad jäävad 25-40 miljonit eurot aastas.

7. Millised on levinumad automargid, millega peamiselt kasutatud autode pettusi läbi viiakse ning, mis hinnavahele need hinnanguliselt jäävad? Kas ja kuidas on kasutatud autode turg muutunud viimase aastate jooksul muutunud?

Arvuliselt kõige rohkem nn rahvaautodega. Summaliselt on pettused suuremad *Premium*-klassi ning luksusautodega. Konkreetseid marke ja mudeleid välja ei tooks, oleneb, mis ostjaskonnale parasjagu peale läheb. Nagu ikka, oleneb pettuse läbiviimise tõenäosus paljuski sellest, kui palju suudetakse maksupettusega võita ning kui suur on seejuures vahelejäämise risk.

Suurimad muutused on toimunud viimase aasta jooksul, mil MTA, Tarbijakaitseamet ja Maanteeamet on koostöös näidanud üles kõrgendatud huvi antud sektori vastu. Arvuliselt näeme suur muutust 2013. aasta novembrist, mil riskigrupi autode esmase

registreerimise arv kukkus drastiliselt. Seda siis just nende sõidukite osas, mis kuuluvad MTA hinnangul riskigrupi – välisriigist toodud 2009 ja uuemad autod.

8. Kuidas toimub MTA koostöö teiste riikide pädevate asutustega probleemi lahendamiseks?

On moodustatud üle-Euroopaline töögrupp, kus EL riikide maksuhaldurid saavad osaleda ning suuremas osas ka osalevad. Konkreetsete juhtumite puhul võtab ühe riigi maksuhaldur teise maksuhalduriga ühendust ning lepivad kokku kuidas toimida, kuidas ühiselt kontrollida (MLC). Kindlasti on abiks pidev info vahetamine, mis toimub valdavalt SCAC-idenä. FISCALise projektide raamas saadakse kokku, et probleemide üle arutada, tutvuda teise riigi vastavate probleemide lahendustega, tutvustakse oma andmebaase ja võimalusi ning tutvutakse teiste omadega – eesmärk on õppida teistelt ning leida tõhusamaid meetodeid ja süvendada koostööd.

9. Milliste kriteeriumite alusel hindate, et kasutatud autode müümisel võivad maksud tasumata olla?

Kõige lihtsam on hinnangut anda vaadates kuulutuses olevat hinda. Kui hind on sarnane või praktiliselt sama, mis Euroopa suurematel turgudel, siis on suure tõenäosusega tegemist maksupettusega või tegemist puudustega masinaga. Hind peaks olema Eestis kallim kui riigis, kust sõiduk on toodud, lisanduvad ju toomiskulud ning maaletooja kasumimarginaal.

Kui on uuem ja kallim kasutatud auto, kuid väidetavalt edasimüügil kasutatakse käibemaksu eri reeglit, siis on samuti suur tõenäosus, et kõik pole maksude seisukohalt päris õige. Nimelt enamasti puudub uuemate ning kallimate autode puhul õigus käibemaksu erikorda rakendada, kuna auto on olnud ainult KM-kohustlaste omandis.

Sellistel juhtudel tuleb täpsemalt välja selgitada, kas kõik vajalikud maksud on makstud/saavad makstud. Tuleb välja selgitada tegelikud asjaolud, mh kas ka paberitel näidatud tarneahel vastab tegelikkusele, kas dokumentides näidatud hind on tegelik ning kas see kõik klappib äriühingu esitatud deklaratsioonidega.

10. Kuidas kontrollite kasutatud autode müügist saadud tulu deklareerimist eraisikutel?

Esiteks meid huvitavad need sõidukid, mis ei ole isiklikus tarbes olnud ehk nende soetamise eesmärk on edasimüügil kasu saamine. Nende puhul kontrollime, kas soetushind vastab paberil näidatule, kas müügihind vastab dokumentidele. Kas teenitud kasum on kantud ka FIDEK-ile. Kui tekib kahtlus, et dokumentidest fikseeritud hinnad ei ole õiged ning välisriigist pole võimalik hinda tuvastada, on võimalik kasutada ekspertide sisendit, kes annavad hinnangu soetus- ja müügihinna kohta. Teatud juhtudel on ka võimalik minna FI kõikide kulutuste hindamiseni ning selle alusel hindamise teel maksustada tema tulud.

11. Milliseid toiminguid teostate, et teha kindlaks maksude tasumise õigsust?

Dokumentide kontroll, välisriigi müüjaga ühenduse võtmine, SCAC-päringud välisriigi maksuhalduri kaudu. Ostjate ja müüjatega ühenduse võtmine. Kui on kasutatud KM-erireeglit, siis välja selgitada, kas see on õigustatud.

12. Kui palju kulub MTA-l hinnanguliselt ressursse kasutatud autode müügi kontrollimiseks?

MTA kontrolliosakonnas on sõidukite töögrupp, kuhu hetkel kuulub 15 ametnikku. Nende igapäevane töö on sõidukite kontrolliga seotud toimingute läbiviimine. Maateametiga koostöös alustatud uudse kontrolliprotsessi käigus tuleb MTA-le 500–600 sõidukit kuus analüüsimiseks ning hinnangu andmiseks. Neist 30-40% on sellised, mille puhul MTA-l kaasnevad ka järeltegevused (kontakt, ettevõtlusekontoll, üksikjuhtumikontroll, revisjon). Lisaks sellele viime läbi ka sõidukimüüjate tavapäraseid vaatlusega alustatavaid kontrole.

13. Milliseid meetmeid on MTA kasutusele võtnud, et antud valdkonda paremini reguleerida ja kontrolli alla saada?

Alustasime eri ametkondade vahelist koostööd 2013. aastal. Leidsime, et see on ühise huvi objekt - kasutatud sõidukite turul on palju probleeme tarbijate õiguste rikkumistega, MTA jaoks on tähtis maksude laekumine ning Maanteeameti jaoks liiklusohutus ja korrektne liiklusregister. Seetõttu alustasime koostööd, mille

eesmärk on ühiselt lahenduste leidmine ja kontrollide teostamine. Siht on muuta Eesti kasutatud autode turg puhtamaks ja seaduskuulekamaks. Samaaegselt silmas pidades, et oleks tagatud aus konkurentsikeskkond.